

De executie van bitcoins

Maritza Bernardt is gerechtsdeurwaarder bij GGN in Dordrecht en Jan Dirk van Vlastuin is advocaat bij Bouwman Van Dommelen Advocaten in Veenendaal. Speciaal voor *de Gerechtsdeurwaarder* buigen zij zich dit keer over de executie van bitcoins.¹

Door mw. mr. M. Bernardt en mr. J.D. van Vlastuin

INLEIDING

Begin 2014 stond in de krant: "Het OM Noord-Nederland heeft voor het eerst bitcoins in beslag genomen in een strafzaak." Dat leidde tot de vraag of en op welke wijze een civielrechtelijk beslag op bitcoins kan worden gelegd. Eerst aandacht voor de definitie van bitcoins.

WAT ZIJN BITCOINS?²

Populair gezegd zijn bitcoins een vorm van virtueel geld. Je kunt over de hele wereld betalen met bitcoins. De bitcoin wordt niet aangemerkt als valuta of als een financieel product in de zin van de Wet op het financieel toezicht (Wft). De kans dat de bitcoin ooit die status zal krijgen, lijkt ons niet groot. Het verschil met valuta zit vooral in het ontbreken van iedere vorm van regulering en toezicht.

Economisch begrip

De bitcoin heeft – anders dan bijvoorbeeld een klassiek ruilmiddel als goud – zelf geen enkele waarde. De waarde van de bitcoin wordt bepaald door vraag en aanbod en vooral ook door het vertrouwen van de markt. Een sterk punt van de bitcoin is dat het aantal bitcoins dat in omloop gebracht kan worden, op dit moment beperkt is tot 21 miljoen stuks. Op deze manier wordt de waarde beschermd.

Technisch

We ontkomen niet aan een semi-technische toelichting. Bitcoins zijn geen fysieke stukken (munten), maar het systeem Bitcoin is open source software. Bitcoins zijn individualiseerbare stukjes software die volgens het programma aan iemand zijn toegekend of overgedragen. Vanwege de omvang staat deze software veelal niet op een personal computer maar worden daarvoor computernetwerken gebruikt.³ Het open source karakter van de software heeft tot gevolg dat het systeem geen eigenaar kent en dat wijzigingen alleen door een meerderheid van de gebruikers aangebracht kunnen worden.

Bitcoins worden niet op naam van de rechthebbende gesteld, maar zijn gekoppeld aan een bitcoinadres ('public key'). Om een bitcoin over te dragen, moet een speciale (vrij ingewikkelde) code worden gebruikt ('private key'). Met behulp van die gegevens kunnen vrij eenvoudig en snel bitcoins (van het ene naar het andere bitcoinadres) worden overgedragen.

Juridisch

In 2012 heeft de strafkamer van de Hoge Raad in het RuneScape-arrest⁴ uitspraak gedaan over de aard van virtuele zaken. Centraal stond de vraag of een louter virtueel bestaand amulet kan worden gestolen. De delictomschrijving van diefstal luidt volgens artikel 310 Sr:

“Hij die enig goed dat geheel of te dele aan een ander toebehoort wegneemt, met het oogmerk om het zich wederrechtelijk toe te eigenen (...).”

Het stelen van virtuele zaken is alleen strafbaar indien deze aangemerkt kunnen worden als goederen. De Hoge Raad heeft geoordeeld dat een amulet en masker in het online spel RuneScape kunnen worden aangemerkt als een 'goed' en dus gestolen kunnen worden.⁵ Relevant is vooral dat het goed voor de bezitter ervan waarde heeft. Omdat virtuele goederen en daarmee te behalen punten uiterst begeerenswaardig zijn voor spelers van RuneScape, zijn deze als goederen aangemerkt. Op basis van die criteria zullen ook bitcoins worden aangemerkt als goederen in strafrechtelijke zin. Het ontvreemden van bitcoins zal dus worden aangemerkt als diefstal.

Bitcoins hebben niet de status van geld in de zin van de Wft. De Rechtbank Overijssel^{6,7} heeft op 14 mei 2014 in een civiele procedure bepaald dat bitcoins niet aangemerkt kunnen worden als geld maar dat deze moeten worden gezien als een ruilmiddel.⁸ De status van ruilmiddel heeft tot gevolg dat bitcoins op grond van artikel 3:6 BW vermogensrechten zijn. Dat maakt bitcoins voor civielrechtelijk beslag vatbaar.

BESLAG OP HET RECHT OP BITCOINS

Nu is vastgesteld dat Bitcoins vermogensrechten zijn en vatbaar voor civiele tenuitvoerlegging, volgt de vraag op welke wijze de beslaglegging op bitcoins plaats dient te vinden.

Relevant is dat niet iedereen die bitcoins bezit, een eigen bitcoinadres heeft. Voor de beslaglegging is dat verschil van belang.

Derdenbeslag

De bitcoingerechtigde die niet beschikt over een eigen bitcoinadres, kan gebruik maken van de diensten van een intermediair. Deze intermediair belegt voor meerdere opdrachtgevers in bitcoins. Tussen de intermediair en de bij hem aangesloten beleggers bestaat een contractuele relatie op grond waarvan de intermediair geld of goederen aan haar klant verschuldigd is of verschuldigd kan worden. Met verwijzing naar artikel 475 Rv kan derdenbeslag worden gelegd onder deze intermediair.

Eigen adres

Met betrekking tot bitcoingerechtigden die wel beschikken over een eigen bitcoinadres moet opgemerkt worden dat de executie van bitcoins niet expliciet in de wet is geregeld en dat bitcoins ook niet vallen in één van de categorieën rechten waarvan de executie wel in de wet is geregeld. De executie van bitcoins vindt plaats ingevolge artikel 474bb Rv met toepassing van de bepalingen die gelden voor de executie van roerende zaken (tenzij uit de aard van het recht anders volgt). Dat brengt mee dat het beslag bij de beslag schuldenaar plaatsvindt door een aanzegging dat zijn bitcoins in beslag genomen zijn.

Bewaargeving

De aanzegging van de beslaglegging aan de beslagene is zinloos als geen blokkerende maatregelen genomen worden. Om te voorkomen dat de bitcoins na de beslaglegging worden vervreemd, is noodzakelijk dat de bitcoins in gerechtelijke bewaring worden gegeven. Deze bewaargeving kan plaatsvinden door de bitcoins – ten titel van bewaargeving – over te boeken naar het bitcoinadres van de bewaarder. Dat is makkelijker gezegd dan gedaan.

Voor het overboeken van bitcoins is gebruik van een 'private key' noodzakelijk. Als deze niet verstrekt of achterhaald kan worden, is het onmogelijk om bitcoins over te boeken.

Het Openbaar Ministerie heeft inmiddels diverse malen (strafrechtelijk) beslag gelegd op bitcoins. In al die gevallen is daarbij gebruik gemaakt van gegevens die in het kader van het strafrechtelijk onderzoek zijn verkregen. Omdat een 'private key' een lange en ingewikkelde code is, zal deze vrijwel altijd ergens zijn opgeslagen. Die vindplaats zal vaak met een wachtwoord zijn afgeschermd.

Als gevolg daarvan is het onontkoombaar dat de beslagleggende gerechtsdeurwaarder met behulp van een specialist de 'private key' probeert te achterhalen via de computer (en de daaraan gekoppelde gegevensbestanden) van de beslagene. Daarmee kunnen de bitcoins worden overgeboekt naar het bitcoinadres van de bewaarder. De bevoegdheid om de bitcoins in gerechtelijke bewaring te geven, ontleent de gerechtsdeurwaarder aan artikel 446 Rv dat bepaalt dat

de gerechtsdeurwaarder in beslag genomen (roerende) zaken in gerechtelijke bewaring kan geven indien dit voor het behoud van de zaken redelijkerwijs noodzakelijk is.

De bevoegdheid om binnen te dringen in de computer of de bestanden van een beslagschuldenaar, is niet in de wet opgenomen. Te verdedigen valt dat de gerechtsdeurwaarder deze bevoegdheid kan ontlenen aan artikel 444 lid 2 Rv waarin is bepaald dat de opening van deuren of van huisraad⁹ zonder medewerking van de beslagene – in tegenwoordigheid van de burgemeester – kan plaatsvinden voor zover dat redelijkerwijs nodig is voor de beslaglegging. Deze bevoegdheid bestaat naast de in het eerste lid genoemde bevoegdheid dat de gerechtsdeurwaarder ter inbeslagneming toegang heeft tot elke plaats voor zover dat redelijkerwijs voor de vervulling van zijn taak nodig is. Omdat de gerechtsdeurwaarder in die gevallen inbreuk mag maken op het grondwettelijk beschermde huisrecht, lijkt het ons proportioneel dat de gerechtsdeurwaarder zich op vergelijkbare wijze en onder dezelfde voorwaarden ook toegang mag verschaffen tot de computer en gegevensdragers.

CONCLUSIE

Op grond van wet en jurisprudentie is het mogelijk om beslag te leggen op bitcoins. In veel gevallen zal de executie plaatsvinden via een derdenbeslag. Als dat niet mogelijk is omdat de beslagene beschikt over een eigen bitcoinadres, is beslaglegging alleen zinvol als de bitcoins overgeboekt kunnen worden naar een gerechtelijk bewaarder. Om de in beslag te genomen bitcoins te kunnen overboeken, moet de gerechtsdeurwaarder beschikken over de zogenaamde ‘private key’ van de beslagene. Daarvoor is een intensief onderzoek door een ICT-deskundige noodzakelijk. In dit artikel wordt bepleit dat de gerechtsdeurwaarder aan artikel 444 Rv de bevoegdheid kan ontlenen om binnen te treden in de woning van de beslagene en om diens huisraad te openen en daarmee ook om toegang te verschaffen tot diens computer en de daaraan verbonden digitale bestanden te openen indien dat voor de beslaglegging noodzakelijk is.

- 1 Met dank aan mr. J. Nobel, civiel juridisch adviseur bij het Openbaar Ministerie voor zijn zienswijze op het strafrechtelijk beslag van de bitcoin en zijn commentaar op dit artikel.
- 2 In deze bijdrage concentreren wij ons op bitcoins. Er zijn meer vormen van virtuele valuta. De meesten zijn minder bekend.
- 3 Bitcoins bestaan uit zogenaamde block-chains. Voor één block-chain is een capaciteit van 20 gigabyte nodig.
- 4 HR 31 januari 2012, *RvdW* 2012, 59, *NJB* 2012, 486, NS 2012, 103, *NBSTRAF* 2012, 103 m.nt. Nan, *JIN* 2012, 65 m.nt. De Bruijn-Lückers, VA 2013, 20 m.nt. De Bruijn-Lückers, *NJ* 2012, 536 m.nt. Keijzer, AA20130294 m.nt. Rozemond (*RunScape*).
- 5 De gedachte dat aan de eis van stoffelijkheid moet zijn voldaan wil een goed binnen de reikwijdte van artikel 310 Sr vallen, is reeds sedert het Elektriciteitsarrest uit 1921 verlaten. Dat elektriciteit een vermogensobject is met een gebruiks waarde werd door de Hoge Raad destijds van grotere betekenis geacht voor het antwoord op de vraag of het al dan niet om een voor diefstal vatbaar goed ging, dan het onstoffelijke karakter ervan.
- 6 Zie: www.debitcoin.org en www.bitonic.nl.
- 7 Rb. Overijssel 14 mei 2014, *Prg.* 2014, 177, *JOR* 2014, 266 m.nt. Bierens, *JONDR* 2014, 1103.
- 8 Zie in dit verband: HR 5 november 1993, *NJ* 1994, 640 (*Ontvanger/Bartering*) over de executie van ruileenheden, alsook de door Jongbloed gegeven visie op dit arrest: A.W. Jongbloed, *Bijzondere Beslagen* (oratie Utrecht), Deventer: Kluwer 2003, p. 16.
- 9 De rechtbank Den Bosch geeft in haar vonnis van 1 juni 1983 de volgende omschrijving van huisraad: “Het huisraad, waarmee een woning wordt ingericht, vormt in zoverre met dat huis een geheel, omdat een huis zonder huisraad niet compleet is en voor bewoning geschikt. Aan de andere kant pleegt het huisraad min of meer los te worden neergezet of aangebracht, min of meer gemakkelijk te kunnen worden verplaatst, om, zij het na enige aanpassingen, meestal in meerdere woningen gebruikt te worden. Het huisraad geldt als een geheel van roerende goederen, los van de woning, waarin het toevallig is geplaatst, en onafhankelijk van de lotgevallen daarvan”; Rb. Den Bosch 1 juni 1983, *NJ* 1984, 302. Art. 3:5 BW definieert inboedel op zijn beurt als “het geheel van tot huisraad en tot stoffering en meubilering van een woning dienende roerende zaken, met uitzondering van boekeringen en verzamelingen van voorwerpen van kunst, wetenschap of geschiedkundige aard.” Hierbij wordt als bovenmatig gezien: een (tweede) exclusieve televisie of een computer, maar ook sieraden of CD/DVD-verzamelingen, die een behoorlijke waarde vertegenwoordigen. Indien de schuldenaar geen afstand van deze zaken wenst te doen, is de volgende oplossing mogelijk: de schuldenaar of een derde kan de waarde van de betreffende zaken (in termijnen) aan de boedel voldoen, waardoor de belangen van de schuldeisers zijn gewaarborgd. Wat bovenmatig is, kan zonodig door de rechter worden vastgesteld; *Kamerstukken II* 1992/93, 22 969, nr. 3, p. 42 en Verschoof, 4.2.2.